

מאוצרות הפרשה

רגלו אל הקיר כמו שכתוב "ותלחץ רגל בלעם אל הקיר", והלחיצה היתה כל כך חזרה שהפכה אותו לחיגר, וכמו שהגמ' אומרת, בלעם חיגר ברגלו היה, ואחרי כל זה היא עוד שואלת "מה עשיתי לך" וכי יש היתול גדול מזה. (מדשן ביתך)

ויעל בלעם לבלק פר ואיל במזבח (כג, ב)

בפעם ראשון כתיב ויעל בלק ובלעם פר ואיל, ובב' פעמים האחרונים כתוב שרק בלק העלה? מתרץ הגר"ח קניבסקי שליט"א, עפמ"ש בגמרא (נדה ל"א). על דבר זה נסמית עינו של בלעם וכו' שאמר ומספר את רובע, ולכך כתיב אח"כ שתום העין, א"כ היה בעל מום ובעל מום פסול להקריב אפי' בבמה כמבואר בזבחים ט"ז, ואפי' בן נח כדאיתא בב"ר (פ"ל ס"ו גבי נח), ואע"ג דבסנהדרין ק"ה. מבואר שגם מתחלה היה חגר ברגלו מהאיתון שלחצה את רגלו, (ועי' מהרש"א שם ובבעל הטורים פ' וילך שפי' ובחוקוני בלק פ' גדר מזה) כבר פירש"י שם דבוקא דאטמא שף מדוכתי ואין זה מחוסר אבר וכשר בב"נ כמו בכמה דידהו משא"כ סומא דהוי מחוסר אבר כמבואר בזבחים ס"ח: [ובתוס' שם כתבו דוקא נחטמה וגם כאן נחטמה כמש"כ רש"י בפסוק שתום] וגבי נח הנ"ל צ"ל שהיה ג"כ מחו"א וצ"ע. (טעמא דקרא)

כגנות עלי נהר (כד, ז) ובתרגום כגנת שקיא דעל פרת. וצ"ע למה דוקא על פרת. וי"ל דמבואר בתוס' (גיטין ג' ד"ה מאי) דא"א לזרוע על שפת הנהר משום שהמים מקלקלין הזרעים א"כ איזה שבח זה כגנות על הנהר, אמנם בפרת איתא בב"ר פט"ז מעשי מודיעים עלי אדם נוטע בי ירק והיא עומדת לג' ימים, א"כ שם הגנות מוצלחים ביותר וראוי לזריעה ולכן תרגם דעל פרת. (טעמא דקרא)

יודע דעת עליון (כד, טז) "בלעם היה יודע לכוין את השעה שהקב"ה כועס וכו' אמר להם הקב"ה דעו כמה צדקות עשית עמכם שלא כעסתי עליכם כל אותם הימים, שאם כעסתי עליכם לא נשתייר וכו' (ברכות ז. סנהדרין קה:).

צריך להבין, לשם מה שינה הקב"ה את כל סדר הבריאה שלא לזעום, הרי יכול היה לגרום לשנוי טבע קטן בהרבה שבאותו רגע של הזעם לא יקלל בלעם כגון להפיל עליו תרדמה או להסיח דעתו, לשם מה היה צריך שהקב"ה בכבודו ובעצמו ישנה מהנהגתו עם העולם? אלא, ביאר הגה"צ רבי גדליה אייזמן וצ"ל משגיח קול תורה, מכאן נראה עד כמה ניתן לכל אדם כח הבחירה, שקל יותר לשנות את כל מעשה בראשית מאשר להתערב בבחירתו של האדם אם להצדיק או להרשיע את דרכיו! זהו יסוד מבהיל והוא מטיל את כל כובד הבחירה של האדם על עצמו בלבד, עליו מוטלת הבחירה. (לתתך עליון)

ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו לאלהיהן ויצמד לבעל פעור וגו' (כה, ב)

מה שהשמיענו הכתוב "ויאכל העם" אשר נראה ללא צורך (שהרי עיקר חטאם היה מה שהשתחוו לאלהיהן ולא מה שאכלו). הוא מחמת שבעל פעור נקרא כך על שם שפורעין לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי וזו היא עבודתו כמו שפרש"י כאן. וכיון שישראל אכלו את המן שהיה נבלע באברים ולא היה יוצא ממנו רעי, על כן לא היו יכולים לעבוד את בעל פעור. וכנגד זה התחכמו בנות מואב ונתנו לבני ישראל לאכול תחילה ממאכליהן וזהו מזון שאינו נבלע באברים אלא יוצא לבחון ובה יכלו להוציא רעי לפני בעל פעור ולעובדו רח"ל, ודו"ק.

ויאמר אלוקים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא (כב, יב)

"לא תלך עמהם" – אמר לו: אם כן, אקללם במקומי, אמר לו: לא תאור את העם, אמר לו: אם כן אברכם, אמר לו: אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא, משל אומרים לצרעה – לא מדובשך ולא מעוקצך (רש"י) הדברים תמוהים מאוד, היכן שמענו שאדם המבקש לקלל ואינו מצליח אומר: נחא, אם איני יכול לקלל, לפחות אברך? זאת ועוד, המשל שהביא רש"י לכאורה אינו דומה כלל לנמשל, שהרי דבש בלא עוקץ כולם רוצים. ואילו כוונת הנמשל הוא, שגם ברכה בלי קללה אינה רצויה מפיו של "בעל העוקץ" – בלעם?

אלא ביאר הגאון רבי יוסף שוורץ זצ"ל בספרו "גנוי יוסף" בשם הקדמונים: מצינו במדרש, מפני מה היתה רבקה עקרה, כדי שלא יאמרו שברכת הרשעים שבירכה – "אחתנו את היי לאלפי רבבה", נשאה פירות והתקיימה. ומכאן, שברכת רשעים אינה ברכה אלא קללה, שהרי הברכה שברכה לא רק שלא הועילה, אלא קלקלה ונעשתה עקרה. וזו היתה כוונתו המרושעת של בלעם, אמר להקב"ה אם איני יכול לקללם, אם כן אברכם, וכוונתו בברכה כזו שינזקו כמו רבקה. ברכה זו דומה לעוקץ עטוף במעטפת דבש מתוק' בזה דומה המשל לנמשל. אולם טעה בלעם טעות גדולה משום שאין ברכתו דומה לברכת רבקה, רבקה אמנו לא נתברכה אלא מפי משפחתה, ואם היתה נפקדת – היו אומרים שברכתם עשתה פירות, לכן היה הכרח שתהיה רבקה עקרה, שידעו הכל שלא היתה תועלת בברכתם. אבל בני ישראל המבורכים מפי ה' כבר מקדמות דנא, ברכת בלעם לא תזיק להם, כי מי פתי לומר שברכתו נשאה פירות, הלא הכל יודעים שהקב"ה בירך אותם עוד קודם לכן. הוא אשר אמר הקב"ה לבלעם "כי ברוך הוא" אני ברכתים עוד לפניך, וא"כ ברכתך לא תשפיע עליהם. (צמח דוד)

ויפתח ה' את פי האתון (כב, כח)

נתן בה כח לדבר – כענין "ה' שפתי תפתח" (ספורנו) בספר 'יונת אלם' בו נקבצו מעט מאוצרות תורתו של העילוי המפורסם רבי יונה מיונסקער (קרפילוב) זצ"ל הי"ד, מגדולי ובחירי הישיבה במיר, נדפסה שיחה מאת מורו המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל מרשימות שמועותיו של הק' הי"ד. בדבריו תמה מרן המשגיח על דברי הספורנו הללו, לכאורה זה היקש של פלא, מה מקום יש להשוות בין בקשתו של דוד המלך ע"ה שביקש "ה' שפתי תפתח", והכוונה שיהיה לו סייעתא דשמיא לעמוד כראוי לפניו בתפילה ולומר תהילות ה', לנס העצום של פתיחת פי האתון, שנמנה במשנה באבות (ה, ו) בין עשרה דברים שנבראו בערב שבת בין השמשות? ברם באמת כך הוא, אכן יש כח עליה בתפילה בדרגה כזו, שנעשה האדם כבירה חדשה, פתיחת פיו של דוד המלך לומר שבחי ה' הרי היא בריאה חדשה ממש כפתיחת פיה של האתון. יכול האדם לחולל בקרבו בכל יום נס מעין פתיחת פי האתון, כאשר הוא עומד ומתפלל באופן הנכון, גם אם איננו ראוי ובלתי מוכן, מקבל הוא כוחות מיוחדים.

ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי וגו' (כב, כט)

התרגום מתרגם "ארי חיכת ביי". שואל האדמו"ר רבי גרשון העניך מראדזין, היכן מוזכר שהיא צחקה ממנו? ומתרץ, הרי האתון לחצה

על פתחו של שאול

יְיָר אֶף אֱלֹהִים כִּי הוֹלֵךְ הוּא וַיִּתְצַב מִלְאָךְ ה' בְּדָרְךָ לְשֹׁטֵן לוֹ וְהוּא רָכַב עַל אֲתָנּוֹ וַשִּׁי נֶעְרָיו עִמּוֹ (כ"ב, כ"ב) ופרש"י: "לשטן לו - מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנעו מלחטאו שלא יחטא ויאבד". לכאורה עלינו להבין, במה זכה בלעם שמלאך של רחמים ישלח משמים להצילו מלחטאו? הרי לא מדובר בצדיק נסתר, אלא בבלעם הרשע, שרצה לקלל את עם ישראל ולכלותם! תשובה לכך, נמצא בעקבות המעשה הבא: מעשה באברך יקר, העוסק בפענוח וההדרת כתיב יד עתיקים, ולשם כך מבלה הוא שעות ארוכות בספריות אוניברסיטאיות לשם עיון בכתיב יד ובספרים נדירים אותם ניתן למצוא רק שם. נוכח השעות הארוכות שהוא עושה במקום, נוהג מיועדנו להביא עמו את סעודתו למקום, וכך, מפעם לפעם הוא עורך הפסקה וסועד את ליבו.

באחד מאותם ימים אותם עשה מיועדנו בספריה, לאחר שעות של עיון - ערך הפסקה, סעד את ליבו, ולכשסיים, החל לברך ברכת המזון בקול רם, כמנהגו. הוא כלל לא הבחין בספרנית, אשר הטתה אוזן לברכתו, ולבסוף כאשר סיים היא פנתה אליו והעירה לו כי בברכה השלישית הוא אמר: "שלא נבוש, ולא נכלם, ולא נכשל", בעוד המילים האחרונות: "ולא נכשל" - אינן מופיעות באף אחד מהסידורים המצויים בספריה.

ואכן, כאשר עיין האברך בסידור, הוא נתן דעתו לכך שהנוסח בו בירך אכן אינו מופיע בנוסח ברכת המזון, אולם מאידך - הוא זכר היטב כי כך היה גם אביו מברך... לפיכך, הוא הבטיח לספרנית כי יברר בעבורה את המקור לנוסח האמור, ונראה היה שהדבר חשוב לה ביותר: בטרם עזב את המקום, שעות לאחר מכן, היא הזכירה לו את הבטחתו וציינה כי הינה ממתנה לתשובה.

להשלמת התמונה נציין, כי הספרנית המדוברת, לא נראתה כמי שנמנית על עדת החרדים לדבר השם... בדיוק להיפך, ניכר היה בה כי הינה רחוקה מתורה וממצוות, מה שגרם למיועדנו לתהות בינו לבין עצמו, מה לנערה חילונית גמורה, ולנוסח ברכת המזון? ובכל זאת, גמר בדעתו, כי מאחר והתחייב להתחקות אחר הנוסח בו בירך אביו - הוא יעשה זאת.

בסופו של דבר, החיפוש נשאו פירות. מיועדנו מצא את הנוסח באחד הסידורים, ומיד מיהר לצלם את העמוד, להקיף את המילים המדוברות בעיגול, ולשלוח את הדף אל הספריה. בכך, סבר מיועדנו, בא הסיפור אל סופו הטוב.

עברו שנים, והיהודי קיבל בדואר הזמנה לחתונה. עיון קצר בהזמנה הבהיר לו, כי אינו מכיר את צד החתן וגם לא את צד הכלה, ובירור מהיר עם בני הבית לא הותיר כל ספק, גם הם לא הכירו אף לא אחד מהצדדים. ברגע הראשון, נטה מיועדנו להשליך את ההזמנה לפח ולהתעלם ממנה, אולם לאחר מכן החליט כי לא יפסיד מאומה אם ישמח חתן וכלה אלמונים, ובאותה הזדמנות גם יתנה לפשר ההזמנה...

בהגיעו אל האולם, חיכתה למיועדנו הפתעה ראשונה. אחד מבני המשפחה ניגש אליו מיד עם הכנסו, בירר את זהותו, וכאשר שמע את שמו - הביע את שמחתו על שטרם להגיע, ומסר את בקשתה של הכלה כי יסור לשוחח עמה.

"לפחות לא הגעתי לשוא... ניכר שציפו לי!", הרהר מיועדנו בליבו בעודו עושה את דרכו אל הכלה, מבלי לשער בדעתו איזו הפתעה מצפה לו. התברר, כי הכלה לא היתה אחרת מאשר אותה ספרנית, אשר ביקשה ממנו בשעתו לברר את פשר הנוסח בו בירך את ברכת המזון. מאחר ולמיטב זכרונו, הספרנית המדוברת היתה רחוקה מתורה ומצוות, בעוד החתונה הנוכחית נראתה כחתונה חרדית לכל דבר - התקשה מיועדנו לכלוא את סקרנותו, ואכן, הכלה פתחה וסיפרה: היא נולדה וגדלה בבית דתי, אולם בשלב מסוים בחייה - סטתה מהדרך ועזבה את הדת לחלוטין. במהלך עבודתה כספרנית היא אף הכירה בחור אמריקאי נחמד, אשר הציע לה להינשא לו, אולם אז התברר כי מדובר בגוי גמור... המידע החדש, גרם לאותה נערה התלבטות רבתית: מחד - הלא היא עצמה היתה רחוקה מתורה ומצוות, ולהלכה היהודית לא היה כל משקל בעיניה. אולם מאידך, הלא מדובר בצעד מרחיק לכת שאת משמעותו היא הבינה היטב - ניתוק מוחלט מהעם היהודי! בסופו של דבר, סוכם בינה ובין אותו בחור, כי עד ליום מסוים עליה להחליט האם מוכנה היא לעקור עמו לאמריקה ולהינשא לו, או שמא לא... וראו זה פלא, בדיוק באותו היום - הגיע המכתב ממיועדנו, ובו מודגשות המילים 'שלא נכשל'! למרות ריחוקה מתורה ומצוות, הבינה הספרנית היטב את משמעותו של המסר השמיימי. היא הבינה, כי לא לחינם שלחו אליה משמים את המילים הללו, בדיוק ביום המסויים הזה, אלא בכדי להבהיר לה כי תתחרט ברבות הימים על שעשתה צעד אשר בודאי משמעותו כשלון, בושה וכלימה, לעולם ועד... ואכן, עוד באותו היום מיהרה הספרנית להודיע לגוי כי אין כוונתה להינשא לו, והיא מנתקת כל קשר עמו. מאותו היום ואילך - החל אצלה תהליך מחשבתי עמוק, שהוביל אותה בסופו של דבר לחזרה בתשובה שלמה, כאשר תקופה קצרה לאחר מכן הכירה את חתנה - בעל תשובה גם הוא, והיום הם זכו לעמוד יחדיו תחת החופה!

כעת, כבר היה ברור למיועדנו, מדוע שלחה אותו ההשגחה באותו היום לברך ברכת המזון בקול דוקא לאזניה של הספרנית החילונית... משום שלעתים, דוקא ברגע האחרון, רגע לפני שהאדם נופל לשאול תחתית ומאבד את עולמו - הוא זוכה לאיתות מיוחד משמים שקורא לו: "עצור!".

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן אמנם, בלעם לא היה צדיק גדול, ולא היתה לו זכות מיוחדת. אולם דוקא משום שהוא עמד על פי שאול, צעד אחד לפני שהוא חוטא בחטא שיוביל לאבדו - ניתנה לו הזדמנות אחרונה, ומשמים שגרו לעברו איתות באמצעות מלאך של רחמים. אילו היה משכיל להטות אוזן ולעצור - היה מרוויח את עולמו. אולם מאחר שלא הקשיב ולא שינה את דרכו - הרי שסופו היה בלתי נמנע!

(מתוך "ללמדך - במדבר" שיצא בס"ד לאור בימים אלו מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

האם צריך להסיר בשבת ממחזיק המפתחות את הכרטיס כניסה למקוה?

שאלה: מצוי היום בהרבה מקוואות שערים שנפתחים באופן אוטומטי ע"י כמין כרטיס עגול שמעבירים אותו לפני קורא הכרטיסים, ועל ידו מזהה המערכת את המנויים ששילמו דמי כניסה כנדרש. ובשבת שהשימוש בכרטיס זה אסור, המקוואות פתוחות לכל המעוניין, ויש לציין האם ניתן למצוא עצה שלא יצטרך להסיר את הכרטיס ממחזיק המפתחות בכל יום שיש? תשובה: הגאון רבי נפתלי נוסבוים שליט"א הורה, שהדבר פשוט שכרטיס זה הינו מוקצה, והוא לכל הפחות כלי שמלאכתו לאיסור, ויתכן דחשיב אפילו מוקצה מחמת גופו, שהרי אין לו כל שימוש בתורת כלי בשבת, והרי הוא כעצים ואבנים. וא"כ אף אם נאמר שאין המחזיק מפתחות נעשה בסיס לדבר האסור, מכיון שהמפתחות האחרים הצוררים בו שוים בערכם לכרטיס הזה והו"ל בסיס לדבר האסור והמותר, מ"מ אסור לטלטלו בתוך צרור המפתחות בשבת, שהרי יש עליו חובת נייעור לכתחילה. והגאון רבי שמאי גרוס שליט"א נתן עצה לזה, שידביק על כרטיס זה תמונה של רבו, ויתבונן בה מפעם לפעם ויקיים בה את הכתוב: והיו עיניך רואות את מוריך, ומכיון שהוא נהנה מן ההתבוננות בתמונה, נחשב עי"ז הכרטיס לכלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר, ואין עליו דין מוקצה כלל (וישמע משה).

חידה שבועית

מה המכנה משותף באותיות כ.נ.א.3?

תשובה על חידה פרש"י: לא הוזכר בהם משה רבינו. תשובה לחידה: מטילדה צריכה לפנות לאחד העובדים ולשאול אותו, כשהיא מצביעה על העונה: "אם אשאל את חברך אם זאת עונה חלית - מה הוא יענה לי?, אם העובד עונה: "כן", הרי העונה בודאי פרוה, משום שאם היה זה השקן שנשאל - הרי תשובתו שקרית, והפוכה ממה שהיה אומר חברו דובר האמת. ואם היה זה דובר האמת שנשאל, תשובתו האמיתית תהיה השקר - שיגיד העובד השני, ואז עליה לקבל את התשובה כשקרית. במקרה שהעובד יענה לא, סימן שהעונה חלית, ממש על פי אותו היגיון. תזכורת: 1. כניסה להגלה לתושבי פתח תקווה בלבד. 2. לעונים על שתי החידות.

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות הרב אבי שמואל - ברהום לנשואי הבת הנכדה משפחות אלוני הולדת הבת משפחות אנסכבר הולדת הבת הנכדה משפחות וינברג - ריין להנסך הבן הנכד לעול תורה ומצוות גני הדג: משפחת הרב ועקנין לנשואי הבן משפחות טנגולד - הרב גוטפריד הולדת הבת הנכדה משפחת בינצווייג לנשואי הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל 7608833@gmail.com